

ФИНАНСИЈСКА И ИНФОРМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ СЕОСКОГ СТАНОВНИШТВА У СРБИЈИ

Проф. др Зорица Васиљевић, Пољопривредни факултет Београд

Проф. др Данило Томић, САНУ – Одбор за село

Проф. др Јонел Субић, Институт за економику пољопривреде Београд

САНУ – Одбор за село

- Пољопривреда је и данас преовлађујућа делатност у већини руралних области Србије.
- Пољопривреду у руралним областима карактеришу:
 - ❖ мала породична газдинства,
 - ❖ ниска продуктивност,
 - ❖ низак остварени доходак по газдинству.

САНУ – Одбор за село

- **Рурална економија зависи од примарног сектора (пољопривреде) и могућности за његово финансирање.**
- Србију одликује **недостатак финансијских средстава** како за одржавање просте репродукције, тако и за проширену репродукцију.
- Развој примарног сектора (пољопривреде) у руралним подручјима **ограничава** недостатак домаћег капитала.
- Неопходно је сагледавати могућности и проблеме финансирања пољопривреде и села као комплексну целину, јер у највећем броју случајева развој пољопривреде представља и замајац развоја села као друштвено-економског ентитета.

САНУ – Одбор за село

Разлози за неповољно стање аграра и села у домену финансирања:

- сиромаштво сеоског становништва,
- ниска акумулативна и репродуктивна способност субјеката у аграру,
- недовољна расположивост банкарских кредита за пољопривреду и развој села,
- неповољни услови кредитирања,
- недовољна прилагођеност финансијско-кредитних институција специфичностима пољопривреде и села,
- неразвијеност финансијског тржишта

ПољопCАНУ – Одбор за село

Страни капитал

- Србију карактерише недостатак капитала из домаћих извора.
- Прилив страног капитала, пре свега страних директних инвестиција (CДИ) не иде жељеним темпом због многих ограничења (нестабилност привредног система и недоследност у спровођењу појединих системских решења, висока стопа незапослености, непостојање или недовољна развијеност тржишта капитала, постојање корупције, спољног дуга, неизграђеност и неусклађеност правне регулативе и сл.).
- Пољопривреда представља **неатрактивну делатност** за стране директне инвестиције (у структури укупних CДИ у Србији, пољопривреда је у периоду 2004-2011. имала учешће од свега **0,7-1,6%**).

САНУ – Одбор за село

Основни извори финансирања аграра и села у Србији

- Сопствена средства
- Кредити
- Подстицајна средства државе
- Бесповратна средства (донације).

САНУ – Одбор за село

Сопствена средства

- Недовољна
- Ниска акумулативна и репродуктивна способност

САНУ – Одбор за село

Кредити

- Због спорог обрта капитала и сезонске тражње за кредитима у пољопривреди, високих трошкова обраде захтева и одсуства адекватног обезбеђења услед неуређених власничких права над земљиштем, кредитирањем аграра и села се до сада озбиљније бавило свега неколико банака.

САНУ – Одбор за село

Кредити

- Кредити се одобравају селективно, за одређене кориснике и под релативно неповољним условима.
- Опрезни су и пољопривредници, свесни несигурности у погледу остваривања прихода неопходних за уредно сервисирање кредита, а присутно је и неповерење, неискуство и недовољна обученост за пословање са банкама.
- Ангажовање стручних лица је скупо и углавном недоступно многим газдинствима.
- Пољопривредници спадају у уредније дужнике.

САНУ – Одбор за село

Буџетска подршка

Буџетска подршка - Механизми имплементације пољопривредне политике и политике руралног развоја путем система подстицаја однедавно су регулисани законом.

Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју дефинише врсте подстицаја, критеријуме за њихово коришћење и минималне износе подршке по овим основама, укључујући и ограничење максималног годишњег износа директних плаћања по кориснику (модулација).

САНУ – Одбор за село

Тиме се обезбеђује знатно виши степен предвидивости, конзистентности и транспарентности политике аграрне подршке, него што је то био случај до доношења овог закона, када су подстицаји регулисани на годишњем нивоу, појединачно, уредбама Владе.

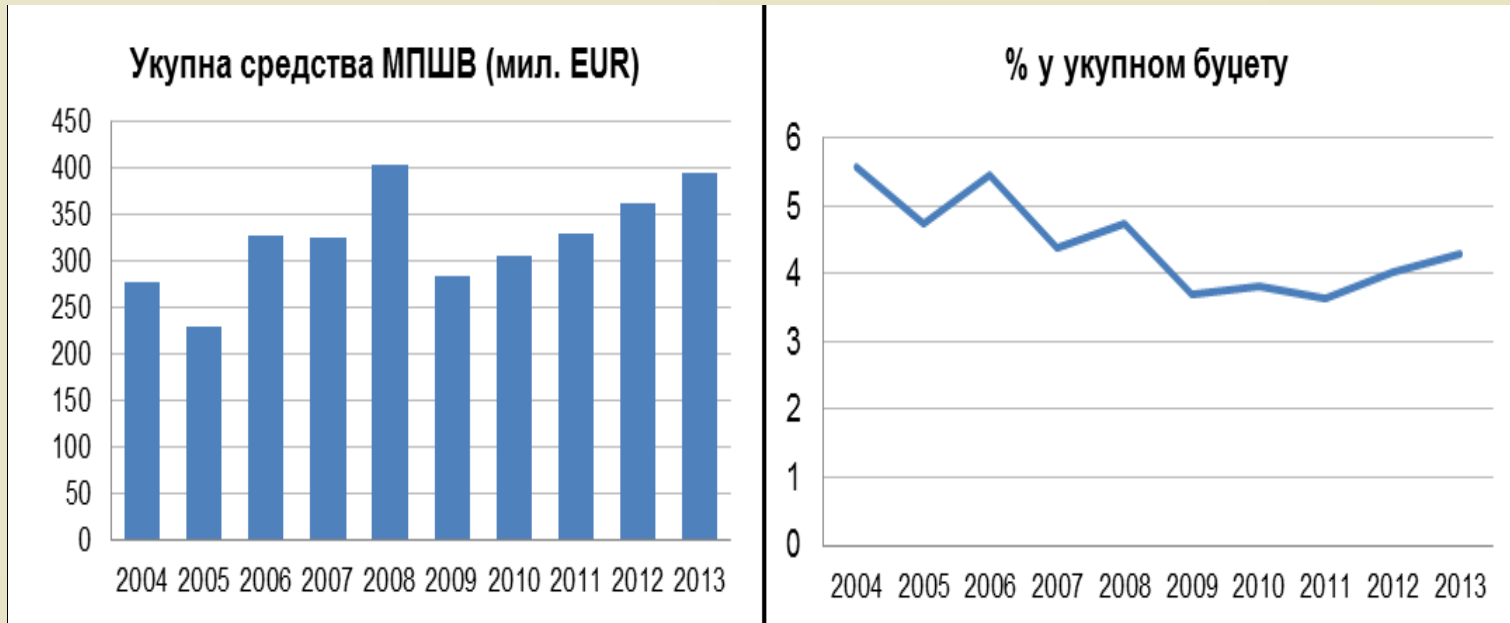
Закон дефинише минимална буџетска издвајања за ове намене у износу не мањем од 5% буџета Републике Србије, са изузетком издвајања у 2013. години.

САНУ – Одбор за село

Буџетска средства намењена финансирању пољопривреде и руралног развоја

Извор: Закони о буџету Републике Србије за одговарајуће године

САНУ – Одбор за село

Структура буџетске подршке

- Највећи део средстава пласира се путем **директних плаћања** пољопривредницима на име премије за млеко, плаћања по засејаној површини и грлу стоке, регреса за инпуте и трошкове осигурања и јавног складиштења и кредитне подршке.
- Очигледно је да држава настоји да до прикључења Европској унији, колико јој то ограничена буџетска средства дозвољавају, повећа приносе и интензивира биљну и сточарску производњу и тако доходовно ојача пољопривредне произвођаче, пре свега породична газдинства.

САНУ – Одбор за село

- Подршка у оквиру одељка намењеног **руралном развоју**, усмерена на инвестиције за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета далеко је мањег обима, док су агроеколошки програми још увек неразвијени, уколико се изузме подршка органској производњи и очувању генетичких ресурса у пољопривреди.
- Изузетно је значајно што Закон препознаје и преференцијално третира подручја са отежаним условима за бављење пољопривредом при додели средстава подстицаја.

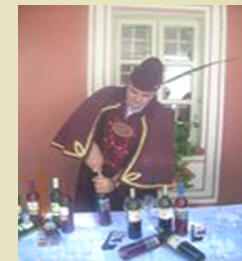

САНУ – Одбор за село

Подршка развоју руралне економије

Подршка развоју руралне економије путем улагања у инфраструктуру, додавање вредности и сертификацију пољопривредних производа и развој непољопривредних делатности, такође је **недовољна**, имајући у виду потребу за повећањем приступачности, заустављањем миграција и јачањем производњи локалних високовредних производа за тржишне нише у великом броју периферних руралних подручја, са ограниченим производним потенцијалима у пољопривреди.

За развој села је посебно значајна компонента руралне подршке програмима који се односе на припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја.

САНУ – Одбор за село

Субвенције државе за кредите

Аграрни буџет обезбеђује средства за субвенционисање кредита пољопривреди и руралном развоју, што омогућава пољопривредницима добијање кредита од пословних банака под повољнијим условима.

Фонд за развој Републике Србије и Фонд за развој АП Војводине такође обезбеђују кредитна средства за ове намене под условима повољнијим од тржишних, али је обим тих средстава далеко испод потреба и улоге пољопривреде у националној економији.

САНУ – Одбор за село

Подршка међународних финансијско-развојних институција

Европска банка за обнову и развој путем кредита и грантова до сада пласирала у пољопривредно-прехранбени сектор у Србији око 340 милиона евра.

Светска банка реализује три пројекта у вредности од око 116 милиона долара.

САНУ – Одбор за село

Предприступни фондови ЕУ (ИРА)

ИРА има интегрисани приступ који се огледа кроз саму структуру помоћи обједињену у 5 компоненти:

Компонента 1 - помоћ транзицији и изградња институција

Компонента 2 - прекогранична сарадња

Компонента 3 - регионални развој

Компонента 4 - развој људских ресурса

Компонента 5 - рурални развој (IPARD)

САНУ – Одбор за село

Србија и IPA фондови

Као потенцијални кандидат Србија до недавно помоћ користила само кроз прве две компоненте.

Коришћење свих пет IPA компоненти условљено је стицањем статуса земље кандидата за чланство у ЕУ и акредитације за децентрализовано управљање средствима (DIS) од стране Европске комисије.

Уколико земља кандидат или потенцијални кандидат није добила акредитацију за децентрализовано управљање, може мере које су сличне 3, 4. и 5. компоненти да финансира из компоненте 1.

Проблем сопственог учешћа и компликоване процедуре и припреме документације.

САНУ – Одбор за село

Законска регулатива

У Републици Србији је у припреми или на снази сет закона чији је циљ успостављање инструмената за финансирање, инструмената трговања, као и инструмената за управљање ризиком пословања у пољопривредном сектору.

За област финансирања пољопривреде и руралног развоја од највећег значаја су следећи закони:

- Закон о подстицајима у пољопривреди
- Закон о финансирању и обезбеђењу финансирања пољопривредне производње
- Закон о јавним складиштима
- Закона о робним берзама (Нацрт).

САНУ – Одбор за село

Које субвенције
могу да
користим?

Користити
робни запис
као колатерал
или не?

Потврда о
преджетвеном
финансирању?

Да ли производ
продати док је на
пољу, одмах након
жетве или
ускладиштити и
чекати бољу цену
током године?

САНУ – Одбор за село

Значај финансијске писмености

- Финансијска писменост се последњих година налази у средишту пажње и представља приоритет у многим земљама.
- То питање је посебно добило на значају у условима финансијске кризе од 2008. године.
- Брз раст значаја кредита као извора финансирања у последњим деценијама, као и већа доступност и сложеност финансијских производа показали су забрињавајуће низак степен финансијске писмености становништва.

САНУ – Одбор за село

Дефиниција финансијске писмености

- Финансијска писменост значи способност разумевања финансија. Прецизније речено, она представља стечене вештине и знања из области финансија која нас оспособљавају да доносимо исправне одлуке на основу потпуних информација.
- Тај концепт се не односи само на становништво и привреду, већ и на садашње и потенцијалне инвеститоре.

САНУ – Одбор за село

Стање финансијске писмености становништва

- Према истраживању ОЕЦД-а о финансијској писмености становништва, веома висок проценат грађана, чак и у развијеним земљама, не поседује уопште или поседује недовољна знања о све сложенијим финансијским производима који се нуде са развојем финансијских тржишта.
- Тај проблем је још израженији код сеоског становништва.

САНУ – Одбор за село

Потреба едукације становништва

Имајући у виду ризике које преузимају приликом говарања и прихватања одређених финансијских обавеза, неопходно је да корисници добију потпуне и разумљиве информације пре закључења уговора о свим чињеницама битним за преузимање обавеза, на основу којих могу извршити поређење различитих понуда финансијских институција и изабрати одговарајући финансијски производ тј. услугу, у складу са својим потребама.

САНУ – Одбор за село

НБС и едукација становништва

НБС већ више година спроводи активности на бесплатној финансијској едукацији корисника финансијских услуга у циљу постизања, очувања и јачања стабилности финансијског система Србије.

НБС је упозната са активностима Одбора за село САНУ и изразила је спремност да буде учесник у активностима Одбора које се тичу истицања потребе едукације сеоског становништва и пољопривредника у домену финансијске писмености.

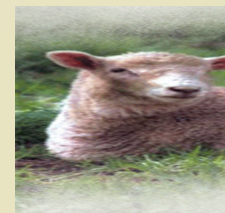

САНУ – Одбор за село

Области у којима је потребно веће информисање и едукација

- Могући извори финансирања пољопривреде и села
- Штедња
- Кредит и задуживање
- Хартије од вредности везане за пољопривреду
- Платне картице
- Процедуре и потребна документација као основ за аплицирање и добијање средстава из различитих извора финансирања
- Ризици и осигурање у пољопривреди
- Законска регулатива која се односи на финансирање пољопривреде и села

САНУ – Одбор за село

Информатичка писменост

- Време у којем живимо са собом носи напредак технологије, па се данас подразумева да људи добро познају рад на рачунару.
- У готово свим животним сферама данас је компјутер неопхдан, што упућује на закључак да и станивници у сеоским срединама треба да буду упућени барем у основе рачунарске писмености.
- У Попису становништва који је у Србији спроведен 2011. године, по први пут је истраживана компјутерска писменост, под којом се подразумева да особа зна да врши обраду текста, израђује табеле, шаље и прима електронску пошту, као и да ли зна да користи интернет.

САНУ – Одбор за село

Информатичка писменост у Србији

- Према подацима Републичког завода за статистику, највише рачунарски писмених је у Београдском региону (48,1%), а најмање у Југоисточној Србији (26,9%).
- У оквиру Београдског региона најнижи је степен информатичке писмености у руралним општинама.

САНУ – Одбор за село

Структура информатичке писмености по општинама Београдског региона

- **Барајево:** 30% писмених и делимично писмених, 70% неписмених
- **Вождовац:** 45% писмених и делимично писмених, 55% неписмених
- **Врачар:** 51% писмених и делимично писмених, 49% неписмених
- **Гроцка:** 35% писмених и делимично писмених, 65% неписмених
- **Звездара:** 48% писмених и делимично писмених, 52% неписмених
- **Земун:** 43% писмених и делимично писмених, 57% неписмених
- **Лазаревац:** 33% писмених и делимично писмених, 67% неписмених
- **Младеновац:** 31% писмених и делимично писмених, 69% неписмених

САНУ – Одбор за село

- **Нови Београд:** 49% писмених и делимично писмених, 51% неписмених
- **Обреновац:** 32% писмених и делимично писмених, 68% неписмених
- **Палилула:** 43% писмених и делимично писмених, 57% неписмених
- **Раковица:** 45% писмених и делимично писмених, 55% неписмених
- **Савски венац:** 51% писмених и делимично писмених, 49% неписмених
- **Сопот:** 26% писмених и делимично писмених, 74% неписмених
- **Стари град:** 51% писмених и делимично писмених, 49% неписмених
- **Сурчин:** 36% писмених и делимично писмених, 64% неписмених
- **Чукарица:** 46% писмених и делимично писмених, 54% неписмених

САНУ – Одбор за село

Потреба едукације становништва

Како је и степен информатичке писмености такође а релативно ниском нивоу развијености у руралним срединама, организовање округлог стола Одбора за село САНУ на тему финансијске и информатичке писмености становништва које живи од пољопривреде и на селу је од значаја и актуелно.

САНУ – Одбор за село

Х в а л а н а

